

7. Brekhman - 10-11
8. Chamberlain, The Mind of Your Newborn Child(Class, Moscow, 2005)
9. офіційний запис про переговори. Іноді публікуються частіше корисні для уточнення намірів договору чи іншого інструменту, як це відображено у статті 32 Віденської конвенції про право міжнародних договорів.
10. Report of the Third Committee to the 12th Session of the General Assembly, 5 December 1957. A/3764 3 18.
11. Annotations on the Text of the Draft International Covenants on Human Rights Prepared by the Secretary-General to the 10th Session of the General Assembly, 1 ЛПУ 1955. A/2929, Chapter VI, §10
12. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року. редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА У КОНТЕКСТІ КОМПЛЕКСНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Шишовська О.О., юрист

***Анотація.** В статті розглядаються питання комплексної безпеки функціонування підприємства. Автор коротко аналізує проблеми економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності, згадує про такі складові комплексної безпеки підприємства, як інформаційна, кадрова безпека, наводить детальні параметри компонентів внутрішньої безпеки підприємства. Основна увага в статті приділена проблемам так званої зовнішньої безпеки підприємства, перш за все, екологічної безпеки, під якою розуміється сукупність функціональних складових, регулювання яких забезпечується фінансовою, інформаційною, політико-правовою, техніко-технологічною, економічною, інтелектуальною і кадровою функціями, що повинні бути законодавчо встановлені. Найважливішим тут є завдання розробки і реалізації стратегії екологічної безпеки підприємства, яка повинна включати характеристику зовнішніх і внутрішніх загроз екологічній безпеці підприємства; визначати проблеми стійкості його соціально-економічного стану на короткострокову і середньострокову (три-п'ять років) перспективу; напрями діяльності підприємства щодо реалізації стратегії екологічної безпеки підприємства. Важливим автор називає нормативне правове забезпечення екологічної безпеки підприємства та реалізацію регіонального підходу у цій сфері, вдосконалення регіонального державного екологічного контролю.*

***Ключові слова:** екологічна безпека, економічна безпека, екологічна безпека підприємницької діяльності, підприємство.*

***Annotation.** The article deals with the issues of integrated safety of the operation of the enterprise. The author briefly analyzes the problems of economic security of business entities, mentions such components of the company's comprehensive security as informational, personnel security, provides detailed parameters of the components of the company's internal security. The main attention in the article is paid to the problems of the so-called external security of the enterprise, above all, environmental safety, which refers to a set of functional components, whose regulation is provided by financial, information, politico-legal, technical and technological, economic, intellectual and personnel functions, which must be legally established. The most important here is the task of developing and implementing a strategy of environmental safety of the enterprise, which should include characteristics of external and internal threats to the environmental safety of the enterprise; determine the problem of sustainability of its socio-economic status in the short-term and medium-term (three to five years) perspective; directions of activity of the enterprise concerning implementation of the strategy of environmental safety of the enterprise. An important author calls normative legal support of ecological safety of the enterprise and realization of a regional approach in this sphere, improvement of regional state environmental control.*

***Key words:** ecological safety, economic safety, ecological safety of entrepreneurial activity, enterprise.*

Забезпечення комплексної безпеки будь-якого підприємства доцільно розглядати з позиції запровадження ефективної системи планування та вчасного запобігання заподіянням збитків негативними діями, спрямованих на її зменшення залежно від різних аспектів фінансово-господарської діяльності [9].

Комплексна безпека функціонування підприємства включає економічну безпеку, екологічну безпеку, фінансову та інформаційну безпеку. Економічна безпека підприємства – це стан його захищеності від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, дестабілізаційних чинників. Економічна безпека забезпечує стійку реалізацію основних комерційних інтересів і мету статутної діяльності підприємства. При цьому, вважаємо, для кожного підприємства «зовнішні» і «внутрішні» загрози суто індивідуальні. Водночас

зазначені категорії включають окремі елементи, які прийнятні майже до будь-якого суб'єкта господарської діяльності.

В основу економічної безпеки підприємства покладено такі складові зовнішнього і внутрішнього середовища: інтелектуальну, кадрову, техніко-економічну, економічну, які системно взаємодіють і мають особливий вплив на кінцевий результат.

Найбільш небезпечним є зовнішнє середовище, яке не контролюване підприємцями, його важко виявити і спрогнозувати. Однак під впливом персоналу, адміністрації підприємства внутрішнє середовище може змінюватися, набувати як позитивного, так і негативного стану.

До елементів зовнішнього середовища відносимо і навколишнє природне середовище. Питання про необхідність розроблення та впровадження стратегії формування екологічної безпеки підприємства охоплює критерії і параметри (кількісних і якісних порогових значень) еколого-економічної системи підприємства, що відповідають нормам і нормативам екологічної безпеки; розроблення механізмів і заходів ідентифікації ризиків еколого-економічної безпеки підприємства та їх носіїв; характеристика областей їх прояву (сфер локалізації ризиків); встановлення основних суб'єктів ризиків, механізмів їх функціонування, критеріїв їхньої дії на навколишнє природне середовище, а також на фінансову, організаційну, економічну та інші системи підприємства; розроблення методології прогнозування та планування, підходів до виявлення і запобігання виникненню чинників, що сприяють зародженню ризиків в сфері екологічної безпеки, проведення досліджень з виявлення тенденцій і визначення ймовірності розвитку таких ризиків; організацію дієвої системи забезпечення екологічної безпеки підприємства; формування механізмів і заходів фінансово-економічної політики, які нейтралізують або пом'якшують дію негативних екологічних чинників; визначення об'єктів, предметів, параметрів контролю за забезпеченням екологічної безпеки підприємства [2; 4].

Стратегія екологічної безпеки повинна включати: 1) характеристику зовнішніх і внутрішніх загроз екологічній безпеці підприємства; 2) визначення і моніторинг екологічних чинників, які зміцнюють або негативно впливають на стійкість його соціально-економічного стану на короткострокову і середньострокову (три-п'ять років) перспективу; 3) визначення критеріїв і параметрів (допустимих значень) показників, що характеризують інтереси підприємства і відповідають вимогам його екологічної безпеки; 4) розроблення економічної політики, що включає механізми обліку, які впливають на стан екологічної безпеки; 5) напрями діяльності підприємства щодо реалізації стратегії екологічної безпеки підприємства [2; 5; 6].

Однак зазначимо, що базою для розроблення ефективної стратегії є чітко визначена методика формування оптимізації рівня екологічної безпеки підприємства, а інформаційною базою для оптимізації рівня екологічної безпеки підприємства є результати комплексних показників діяльності підприємства.

Оптимізацію рівня екологічної безпеки пропонуємо синхронізувати з показниками економічної безпеки підприємства та визначити на основі інструментарію інтегрального оцінювання.

Важливою групою показників безпеки підприємства є індекси ліквідності активів. На практиці під ліквідністю підприємства розуміють спроможність перетворювати свої фінансові ресурси на гроші для вчасної оплати всіх необхідних платежів із урахуванням періоду їх настання з унеможливленням їх вартісної оцінки. Тобто позитивний показник ліквідності підприємства забезпечує вчасну та швидку оборотність фінансів, реалізацію активів, оплату наявних зобов'язань. Іншими словами -- це співвідношення величини його високоліквідних активів і короткострокової заборгованості.

Отже, за результатами проведених досліджень можемо стверджувати, що для покращення рівня екологічної безпеки підприємства треба враховувати показники економічної безпеки підприємства, ефективність використання наявних матеріальних ресурсів, фінансових результатів, а також підвищувати рівень використання

прогресивних, інноваційних технологій, організації виробництва, менеджменту, персоналу тощо. Особливо доцільно поліпшувати систему взаємодії із зовнішнім середовищем [3].

Досліджуючи підприємницьку діяльність в умовах соціально відповідальної та інклюзивної економіки, ми систематизували внутрішні компоненти, які найбільше впливають на діяльність підприємства та які можуть змінюватися під тиском окремих чинників: персоналу, адміністрації тощо.

Основні компоненти зміни впливу внутрішнього середовища на діяльність підприємства у рамках визначення комплексної безпеки підприємства

Складові	Рівень вагомості для підприємства	Рівень зміни підприємства в суспільстві
Технологічний блок		
Сировина	0,8	0,3
Ресурси	0,6	0,4
Виробництво	0,9	0,6
Енергетичне забезпечення	0,9	0,5
Інноваційно-інвестиційний		
Інновації	0,7	0,7
Інвестиції	0,8	0,8
Фінансове забезпечення		
Ризики	0,6	0,3
Логістика	0,5	0,2
Інші		
Безпека підприємства	0,6	0,8
Зовнішньоекономічна діяльність	0,5	0,8
Психологічний клімат в колективі	0,9	0,2
Максимальне значення	1,0	1,0

* опитування експертів

Отже, на сьогодні актуальним є питання про необхідність підвищення екологічної безпеки підприємства, яка не може розглядатися ізольовано від проблем економічної ефективності та економічної безпеки підприємств. На цьому особливо акцентують увагу органи державного управління, акцентується увага у щорічних зверненнях Президента України до Верховної Ради України, у Законах України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про Раду національної безпеки і оборони України» [10], у постанові Верховної Ради України «Про концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» [7], Указі Президента України «Про стратегію національної безпеки України» [8] та ін.

Проте у зазначених вище документах мало приділено уваги питанням зміцнення екологічної безпеки підприємств України в умовах зростання глобалізаційних викликів; існує потреба в удосконаленні законодавства та його спрямуванні на створення ефективної системи державної підтримки підприємництва і чіткого розподілу ресурсів на місцевому рівні. Без вирішення цих питань ускладнюється як формування регіональної екологічної політики держави, так і подальший розвиток регіонального підприємництва.

Доцільним видається відновлення системи регіонального державного екологічного контролю за дотриманням вимог законодавства з питань екологічної безпеки підприємствами. Україні терміново потрібна Концепція екологічної безпеки підприємств [5], а також необхідно усунути прогалини та неузгодженості в сучасному законодавстві, яке регулює суспільні відносини у цій сфері.

Отже, екологічна безпека підприємства – це сукупність функціональних складових, регулювання яких забезпечується фінансовою, інформаційною, політико-правовою, техніко-технологічною, економічною, інтелектуальною і кадровою функціями, що повинні бути законодавчо встановлені. Очевидно, що екологічна безпека підприємства починається не тільки із законодавства та практики державного регулювання, а ще й з установчих документів, які є базовими правовими актами підприємства [2; 9].

Для максимізації рівня екологічної безпеки підприємство повинно проводити роботу щодо забезпечення стабільності й ефективності функціонування в таких напрямках: фінансовому, інформаційному, кадровому, економічному, правовому. Лише комплексна робота на цих напрямках може забезпечити позитивні результати, адже кожна складова має свої особливості та високий коефіцієнт вагомості для підприємства.

Фінансова складова є однією з найбільш важливих, адже фінансова стабільність свідчить про забезпеченість підприємства власними фінансовими ресурсами, рівень їх використання тощо. Керівники підприємства повинні оптимізувати структуру власного та позиченого капіталу для забезпечення фінансової стабільності, платоспроможності й фінансової незалежності. Відсутність такої умови може призвести до розхитувань інших складових економічної бази.

Інформація, що стосується всіх сторін діяльності підприємства, на сьогодні найбільш цінний і дорогий ресурс підприємства. Інформація про зміну політичної, соціальної, економічної ситуації, науково-технічна інформація, новизна методів організації та управління підприємством дають змогу йому адекватно реагувати на будь-які зміни зовнішнього середовища, ефективно планувати і здійснювати свою фінансово-господарську діяльність. Фінансову та інформаційну складову доповнюють кадри, оскільки саме вони на підприємстві здійснюють обробку інформації та розрахунки фінансових показників. Забезпечення кадрової безпеки включає в себе роботу з планування, підбору і управління персоналом організації, запобігання загроз негативних впливів на економічну безпеку підприємства за рахунок недостатньої кваліфікації працівників підприємства.

Вказані три складові доповнюються системою правового забезпечення, тобто наявністю затверджених нормативно-правових актів як на рівні підприємства, так і на рівні держави. Загалом значення правової складової екологічної безпеки підприємства полягає в ефективному та всебічному правовому забезпеченні діяльності підприємства, чіткому дотриманні підприємством і його працівниками правових норм чинного законодавства при оптимізації витрат корпоративних ресурсів для досягнення зазначених цілей.

До ефективно сформованої системи екологічної безпеки підприємства необхідно висувати такі вимоги: створення належних умов для стабільної і планової роботи підприємства з урахуванням можливих ризиків; можливість самовдосконалення та саморозвитку в мінливих сучасних умовах; економічна та управлінська незалежність, свобода вибору та прийняття рішень у межах підприємства; максимально можливе забезпечення захисту екологічних, економічних і регіональних інтересів підприємства; функціонування тільки в межах законодавства; прогнозування і своєчасне усунення ризиків, що можуть становити загрозу економічній безпеці; чітке функціональне розмежування між органами законодавчої, виконавчої та судової влади; повна прозора діяльність перед органами, які входять у зазначену систему.

Отже, досягти високого рівня екологічної безпеки підприємства можна шляхом ведення єдиної політики, якої повинні притримуватися не лише керівники, а й усі працівники підприємства на різних етапах ієрархії управління ним. Без систематизації прийнятих рішень та їх правильності неможливо домогтися виходу з кризи, змінити на позитивну економічну ситуацію підприємства, створити ефективні механізми досягнення фінансової мети за умови екологічної безпеки функціонування підприємства.

Досліджуючи проблему правового забезпечення екологічної безпеки, пропонуємо забезпечити відповідний дуалізм вирішення питання: на рівні підприємства – у вигляді установчих, статутних документів, внутрішніх положень, концепцій розвитку підприємств тощо; на рівні держави – у вигляді розробки та затвердження відповідних нормативних правових актів у сфері екологічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел

1. Костицький В. В. Оподаткування: економіка, право, екологія / В. В. Костицький ; Ін-т законодав. передбачень і правової експертизи. – К. 2003.
2. Костицький В. В. Екологія перехідного періоду: право, держава, економіка (економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища в Україні) / В. В. Костицький ; Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи. – К. : УСП МСБ "EUSMEU", 2003. – 772 с. – (Серія "Екологічна бібліотечка" ; №5) (Бібліотечка журналу "Малий та середній бізнес").
3. Костицький В. В. Екологічне право України: [підручник : у 2 кн.] / Василь Костицький; Ін-т законодав. передбачень і прав. експертизи. – Київ : Коло, 2012–2013.
4. Папехин Р.С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий / Р.С. Папехин // Взгляд молодых ученых на экономические и финансовые реформы в России: сб. ст. – Волгоград: Волгоградское научное издательство, 2007. – 0,6 п.л.
5. Костицький В. В. Методологічні проблеми кодифікації екологічного законодавства / В. Костицький // Малий і середній бізнес (Право, Держава, Економіка). – 2011. – № 3-4. – С. 3-6.
6. Іванілов О.С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.С. Іванілов. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с. – С. 667¹
7. Про концепцію (основи державної політики) національної безпеки України: Постанова Верховної Ради України від 16 січня 1997 року № 3/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/3/97-вр
8. Про стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
9. Кириченко О.А. Нормативно-правове регулювання системи економічної безпеки підприємства / О.А. Кириченко, О.Л. Коробчинський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2009/11.pdf
10. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05 березня 1998 року № 183/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр